

CURIOSITATS DE CATALUNYA

(setmanal)

Redacció i Administració:
Barcelona. - Riera Alta, 61

P R E U :

Número corrent	25 cèntims.
Número atrassat	40 »
Subscripció anual	10 pessetes.



S U M A R I

Els mesos de l'any, pàg. 98. - Interessants notes respecte a les Arts Gràfiques, pàg. 99. - El Castell de Figueres, pàg. 102. - Aforismes i proverbis, pàgina 104. - Un poble que va perdent la seva Festa Major, pàg. 105. - Llegendes de Sant Jaume, pàg. 109. - Dues preguntes, pàg. 111. - Nostra Premsa, pàg. 112. - Un enterrament a l'any 1840, pàg. 113. - Dues preguntes, pàg. 116. - El Pasteral, pàg. 117. - Aforismes i proverbis, pàgina 120. - El darrer cant de revetlla, pàg. 121. - Catalans notables, pàg. 123. - En el dotzè aniversari de la mort d'Angel Guimerà, pàg. 128.

NOTA: Degut a l'anormalitat de tots cone-
guda, CURIOSITATS DE CATALUNYA, ha estat
quatre setmanes seguides sense sortir. Avui
continua la seva publicació.



Els mesos de l'any

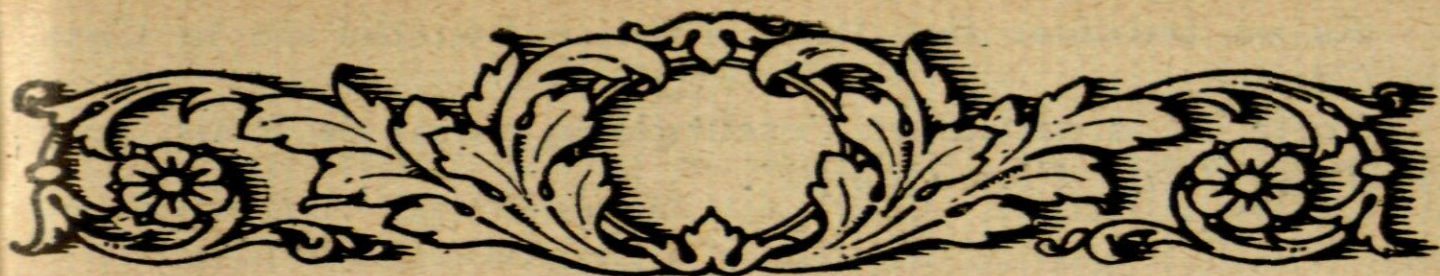
AGOST

PER A PASSAR L'ESTONA...

U*NA mica de cada manera...*

Les dones que naixen en agost solen ésser d'ulls dolços i lluminosos; estatura i faccions regulars; sovint les afecta la melangia. Es casen joves i esdevenen molt bones mares de família. Són treballadores, amen la calma i la tranquil·litat.

Els homes són d'aspecte lleial, de caràcter alegre, faceciós, brillant. Afectuosos i apassionats, són fets per la vida casolana, i amen molt llur família. Enemics de tota simulació, fàcilment es deixen enganyar. Són graciencs i obstinats en llurs treballs, prudents i pràctics.



*Interessants notes respecte a les Arts gràfiques**

(Continuació)

Compilades per
ROMÀ CANIVELL I BUXÓ.

2 GENER 1812

En aquesta dada surt el primer número de la "Gazeta de Girona", òrgan de les tropes franceses, les quals s'havien apoderat de la immortal Girona.

L'objecte principal del periòdic era portar totes les ordres i lleis.

Sortia els dijous i diumenges.

Es suspengué el 1814.

A partir del núm. 15, porta el peu d'impremta de J. B. Alzine, impressor de la "Prefectura y Ejército Francés de Aragón y Cataluña".

A la capçalera porta l'escut amb l'àliga imperial i les quatre barres catalanes.

L'any 1814 sortí novament amb la traducció catalana a partir del títol.

Abans, en 1812, la traducció era feta en llengua castellana. En el núm. 7 de l'any 1814 s'imprimia el text en francès.

Costava la subscripció, 18 rals trimestre.

4 OCTUBRE 1813

Surt a la llum pública el primer número del "*Periódico político i mercantil de la villa de Reus*".

UAB
Biblioteca General
Hemeroteca General

* Vegi's CURIOSITATS DE CATALUNYA, núms. 19, 24, 27 i 29.

Es va publicar fins l'any 1814, a benefici de la Casa de Caritat.

Porta en la capçalera l'escut de la ciutat de Reus, amb el lema: "*Ego Flos Campi*".

6 JUNY 1814

Després de la retirada dels francesos, torna a sortir el "Diario de Barcelona", en la mateixa forma i tipus d'abans d'ésser periòdic oficial del govern francès, amb la indicació de núm. 1 i el peu d'impremta "en la oficina de Brusi, calle de la Librería".

El rei Ferran VII va concedir, novament, privilegi al senyor Brusi pel "Diario de Barcelona", nomenant-lo també impressor de la Cambra de S. M.

27 JULIOL 1808-1814

Durant la guerra de la Independència milers de famílies del Continent van cercar refugi a les illes Balears.

Entre els quals, cal esmentar l'impressor valencià Miquel Domènech i els barcelonins Agustí Roca i Antoni Brusi, que van muntar impremta a Palma.

En la impremta de Miquel Domènech es va imprimir "La Aurora Patriótica Mallorquina" i "La Antorcha".

Brusi publicava el "Diario Mercantil de Palma", mentre el seu "Diario de Barcelona" continuava en poder dels francesos.

Els impressors mallorquins Villalonga i Guasp imprimien, el primer, el "Diario de Mallorca", el segon, el "Semanario Cristiano Político" i el "Redactor Constitucional" en una altra impremta de la família Guasp.

5 OCTUBRE 1846

Neix, en aital dia, a Barcelona, el qui fou n'Antoni Brusi i Mataró, segon marquès de casa Brusi, distingit periodista, nét de N'Antoni Brusi i Mirabent, fundador del "Diario de Barcelona".

Morí a Barcelona, el dia 30 d'abril del 1887, essent redactor del diari, del qual n'era propietari.

8 NOVEMBRE 1865

El jurat reunit a Lleida, absol per unanimitat, l'escriptor Fernando Garrido, per son fullet, sobre *La República i els principis democràtics*, amb un pròleg d'Emili Castelar, empresonat per delicte d'impremta.

26 MARÇ 1876

Morí a Gràcia, a una edat molt avançada, En Francesc Janer Parcerisa i Boada, un dels més nítids i distingits dibuixants litògrafs d'Espanya, autor artístic i editor de la notable obra "Recuerdos y Bellezas de España", en la qual Parcerisa va invertir la seva llarga vida d'artista al servei de l'art litogràfic.

12 SETEMBRE 1878

Primera prova verificada a Espanya i feta a Barcelona, de la impressió de la veu humana i de tota mena de sonoritats, sobre una planxa, última expressió de les Arts Gràfiques.

Va tenir lloc dita sessió a l'Ateneu Lliure de Catalunya, en la qual es va donar a conèixer el "fonògraf" inventat per Edison.

Després de fer vàries demostracions de l'admirable aparell es va enviar a Edison un missatge, expressant-li l'admiració que el seu invent mereixia del poble català, fent el missatge estampat en una planxa, de viva veu, a fi que el cèlebre inventor a Nordamèrica, amb ajuda del seu invent pogués sentir la veu de Catalunya, que de l'altra part de continent el felicitava en nom del progrés.

(Continuarà).

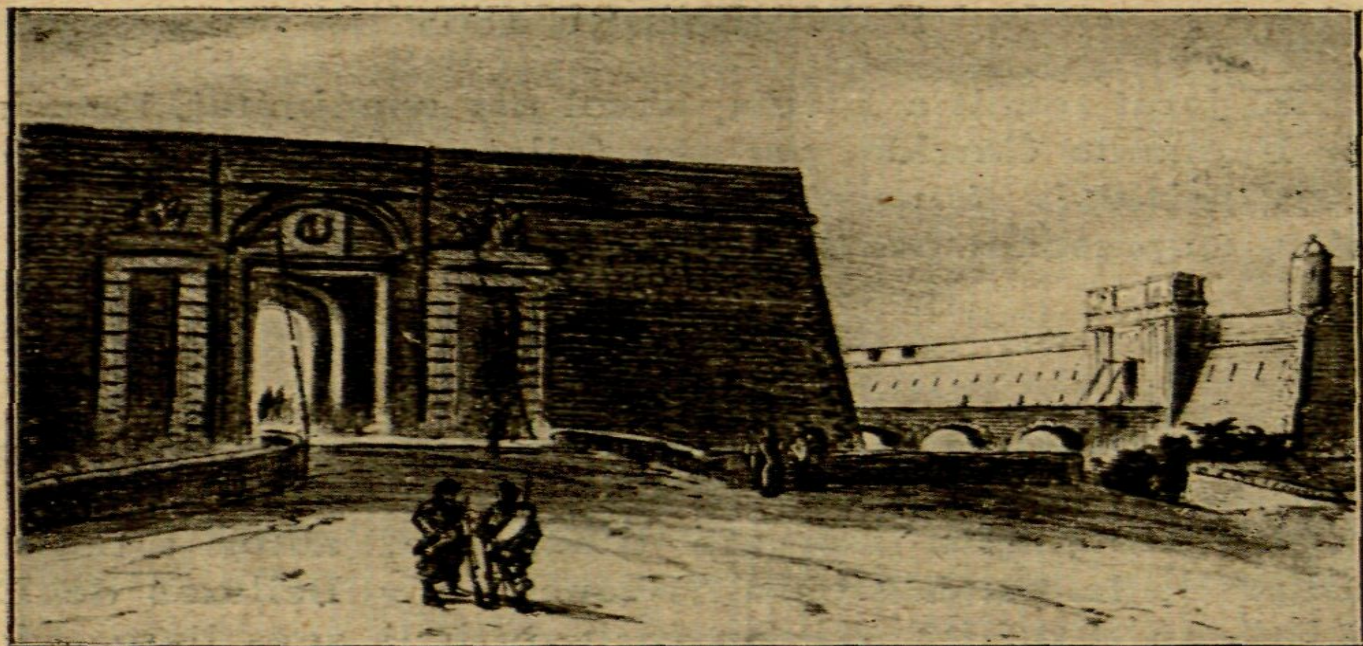


Endevinalla

Tant petit és que ningú el veu,
i arriba per tot arreu.

(El pensament).

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General



RESSENYES HISTORIQUES

El Castell de Figueres

Es troba emplaçat, com el seu nom indica, en la bella ciutat empordanesa de Figueres, inclosa, naturalment, en la comarca gironina.

Aquest Castell es va construir per ordre de Ferran VI, l'any 1753; s'hi treballà seguidament durant 14 anys, en el regnat de Carles III, i s'hi esmerçà la quantitat de 7.125.000 pessetes, sense que estigui encara completament acabat.

Figueres va ésser considerada en aquella època com a plaça forta de primer ordre, per la importància militar del castell construït i com a salvaguarda principal del Principat i tota la comarca, degut a la seva proximitat a la frontera i bones condicions de defensa i allotjament. No obstant, anys després se li va negar tots els privilegis que li havien estat donats, fins a l'extrem d'haver-se pensat en enderrocar-lo.

No es va portar a terme tal proposició, ja que se'l va destinar a servir de presidi.

Hi ha qui suposa que, durant el comtat dels

Berenguers, ja hi havia un castell a Figueres, el qual, anys després, va ésser enderrocat.

En 1274, la vila fou presa, incendiada i saquejada pel comte Huc d'Empúries, en guerra amb el rei. De totes maneres, com que el castell que ens ocupa no és aquest, sinó que és el present, que encara es conserva, deixem-nos de suposicions i anem a descriure la seva importància, encara que en temps moderns, en l'ordre militar, és bon xic relativa.

En l'època de la seva construcció va ésser un avenç en quant a fortificació i capacitat, d'una grandiositat remarcable que ens dóna idea el fet d'estar construït en forma de pentàgon irregular, amb un perímetre de 2.056 metres, essent de 5.634 metres el circuit de son camí cobert.

Té troneres en tots els seus costats, per acondicionar-hi 222 canons; a més té edificis destinats als caps i oficials de tropes, d'alguna comoditat; hi han bòvedes i sales capaces en conjunt d'allotjar-hi, sense inconvenients, 10.000 homes, qui, en cas necessari, pot duplicar-se el nombre, construint adequadament un pis de fusta, degut a l'alçària de sostre.

Té estables magníficament acondicionats, d'una llargària de 307 metres i 20 d'amplada, capiguent-hi en ells 500 cavalls; té, a més d'aquests estables, uns dormitoris adequats per, en cas de necessitat, allotjar-hi 500 homes.

Té magatzems espaiosos per queviures i municions, però la part més notable és una magnífica cisterna situada sota la plaça d'armes; està dividida en quatre parts, que poden contenir en conjunt un milió de peus cúbics d'aigua. Les bòvedes tenen 5 metres d'ample i estan sostingudes per pilastres que formen arcs de pas per donar la volta al rectangle de 118 metres de llargària i 95 de fondària, podent-se amb molta facilitat deixar anar tota l'aigua i netejar-la convenientment. D'aquí ve la seva principal magnificència. Rep l'aigua d'una font del terme de Llers, d'una muntanya veïna, mitjançant un aqüeducte soterrani i en part descobert.

De l'aigua sobrera, ja fa alguns anys que se n'aprofita la ciutat, mitjançant unes fonts adequades i, a més, va directament a algunes cases particulars.

Un fet un xic ressonant va tenir lloc en aquest Castell: en un recó dels estables fou mort pels francesos el defensor del famós setge de Girona, en 1809, el general Alvarez de Castro. Una inscripció col·locada en aquest lloc recorda aquest fet.

Aquesta obra notable no està del tot acabada, puix que encara estan a mig fer l'església, l'hospital i el pati d'artilleria.

Avui dia es conserva tal com es va fer dita fortalesa, i des de fa alguns anys va ésser utilitzada com a presidi. En donar-se l'autonomia a Catalunya, se'n va fer una mica de neteja, dels presoners, ja que n'hi havien de totes menes.

Encara, però, en resten alguns.

J. NADAL I RIBAS.



AFORISMES I PROVERBIS

Mal faràs, mal trobaràs.

Qui mal s'excusa, bé s'acusa.

El mal d'altri és nostre mal.

Al mal i al bé, tothom hi afegeix.

Dels pecats dels pares, en van els fills geperuts.

No hi ha mal que per a bé no vingui.

El mal i el bé, qui el fa se'l té.

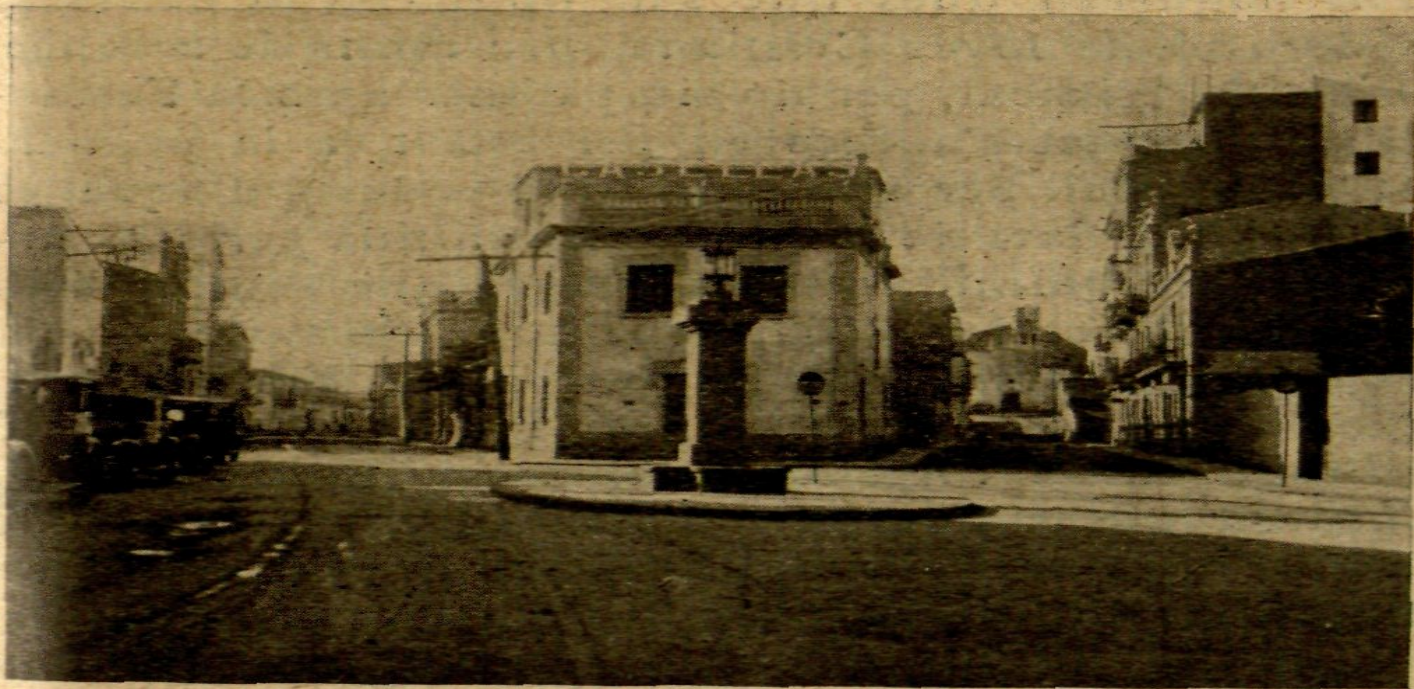
El qui mal viu, la por el segueix.

Del mal qui altre hagi sofert, jamai hages plaer.

Mal usar no pot durar.

Males manyes, bones entranyes.

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General



Plaça de Maria Grau, d'on arrenquen els dos carrers més antics.

SANT ADRIÀ DE BESÒS

Un poble que va perdent la seva Festa Major

LA premsa diària barcelonina ens informà, aquests dies, que el 24, 25 i 26 del passat mes de juliol —festivitat de Sant Jaume— el poble de Sant Adrià de Besòs celebrà la seva Festa Major anual. Aquesta gran festassa de tot un poble, que, com llegirem fa temps en un periòdic, «és l'espill on, any rera any, els pobles s'hi miren i n'aprenen i fixen el camí a seguir en l'intermedi d'un a l'altre».

Però el que ací ens interessa remarcar de la nova que esmentem és el fet, que creiem que els lectors se n'hauran adonat tot seguit, del canvi de data de celebració de la Festa Major adrianenca. Era l'any passat, el 1935, que s'efectuava el trasllat a què ens referim.

La gairebé totalitat d'entitats polítiques, econòmiques i recreatives —diem gairebé totes, perquè

n'hi hagueren dues que s'hi oposaren al canvi: la Federació de Joves Cristians, per raons de creença; el Centre Radical, per no simpatitzar amb la Festa—de la localitat s'adreçaren per escrit, a la primera autoritat local, per a comunicar-li el desig d'aquelles en variar la data de la Festa. Els motius per a prendre tal determini, eren les pluges que sempre han aigualit els actes d'esbarjo que hom organitzava per als dies tradicionals de la festa gran. Tant és així, que, en reunió de les entitats interessades al saló de sessions de l'Ajuntament, presidint-la l'alcalde, s'acordava traslladar-la del 8 de setembre, diada de Sant Adrià, al 25 de juliol. Data en què es porten dos anys celebrant-la.

Ací cal dir que el canvi no afavoria la bona intenció dels organitzadors. L'any passat, el temps no els deixà passar en tranquil·litat les festes. I unit això a un aire intranquil i poc aimant de gatzara dels adrianencs, la Festa Major de Sant Adrià se la veu davallar ostensiblement, i que, de no morir, portarà sempre una vida migrada, com un afectat de la pesta blanca que mai no acaba d'abandonar aquesta vall de llàgrimes.

* * *

Volem aprofitar, però, l'actualitat de la Festa Major adrianenca per a explicar quelcom de la Història d'aquesta població als nostres lectors.

Sant Adrià de Besòs, que en l'actualitat compta amb 8.329 habitants, segons dades del Padró recentment confeccionat, està enclavat tocant a Barcelona, amb el riu Besòs que li fa d'eix. Al Nord, és fronterer amb Santa Coloma de Gramenet, i amb Badalona a l'Est. Finalment, al Sud, la platja de la Mediterrània acaba d'arrodonir aquest cinyell que fa aparèixer Sant Adrià un poble encaixonat.

Dit el que precedeix, passarem a ocupar-nos de la part històrica.

Segons papers, que no tenen per què mentir ni falsejar les coses, Sant Adrià té els seus començos a finals del segle x o bé del xi, amb la fundació d'un monestir construït, segons sembla, per lloc de repòs

dels magnats de l'època, ensems que per a servir d'estatge de pas d'aquells que havent-se de traslladar a Barcelona, vinguts de lluny, havien de fer via per l'únic lloc on es podia travessar el riu, llavors sempre amb aigua. El Monestir es trobava on ara hi ha un convent, al carrer fins ara anomenat Major: i que no comprenem el per què del canvi del nom.

La fundació del Monestir anà a càrrec de l'aleshores bisbe de Barcelona, monsenyor Bertrand, i ultra el nom de Sant Adrià, tenia el d'Orde de Canonges Regulars de Sant Agustí, Congregació de Sant Ruf, obtenint del comte Ramon Berenguer i la seva muller, Maria, els delmes de totes les naus.

La Història no ens parla de Sant Adrià com a població fins cap al 1700, havent-se fundat pel 1013.

Significa, això, que durant tot aquest lapsus de temps, les coses seguien en el mateix estat. Passat el 1700, trobem ja que es parla d'un hostel enclavat a la llavors carretera ral (avui Avinguda de Pi i Margall o carretera de França), i que encara existeix, si bé reformat diverses vegades. L'explotació del dit hostel anava a càrrec de la parròquia, que l'arrendava per un any, imposant vint condicions que s'havien de complir estrictament.

Es en 1884 quan hom comença a notar la vida d'un poble a Sant Adrià, que comptava 327 habitants. Però el Monestir, d'una importància força notable fins aquell moment, l'anà perdent pels efectes de les riuades que inundaven el terme, i de les guerres civils que atuïen els pobles. En l'any a què ens referim, una casa de prop de la de la Vila, enclavada als volts de l'hostal, s'ensorrà, i davant el perill s'efectuà el trasllat d'aquella cap on avui la podem veure, prop de l'església, que s'havia construït allí poc abans de la Casa Consistorial.

Del 1898, anotem una forta riuada que va abatre els ponts de la carretera i de la via ferrada. D'aquesta època, resulta pintoresc recollir el fet que els veïns havien d'anar a Sant Martí a peu per agafar allí el tramvia de tracció animal, per anar a la capital. La població seguia essent un grapat de cases amuntegades al que avui se n'anomena part alta. Una fàbrica, de tints i blanqueigs, en aquest temps,

enclavada a l'extrem, inicià l'evolució, que contribuï a ampliar-la, la instal·lació de dues Centrals tèrmiques de fluid, de 260.000 quilowats, pel 1912-16, cas únic a la Península. I en 1910, encara, una fàbrica-colònia, la Casa Baurier, de teixits. L'evolució, doncs, es notà en el cens, que pujà a 1.073 en el 1910, i a 6.515 en l'any 1930, fins al nombre actual, tot a causa del que se'ns ha de permetre dir-ne invasió de gent forastera de Catalunya, que avui supera els indígenes.

Aquesta creixença es notà de tal manera, que pel 1923, un local que es construïa per a magatzem, es varià el projecte, i fou un saló de cinema, el primer local, anomenat La Unió, i que avui porta el de Recreu, regentat per una activíssima senyora, des del 1928.

En el que es refereix a les festes majors, se'n celebraven dues, que si no eren de gran ressonància, tenien prou varietat per fer-les acceptables, però a mida que anava arribant gent forastera, s'anà extingint l'organització de tals actes en els quals hi cooperaven tots els nats a la localitat.

El Sant Adrià d'avui, variat del tot —un exemple ho és el del pressupost, que el primer que es confeccionà, en 1898, era de 5.000 pessetes, i el d'enguany de 350.000—, compta amb gran nombre d'entitats polítiques, econòmiques, recreatives i algunes de culturals, de les quals cal destacar-hi la Biblioteca Popular, creada pel que ha estat alcalde, senyor Francesc Micheli. Però totes elles, sempre mirant cap a Barcelona, per la qual cosa podem dir que la Festa Major no brilla pel fet d'aquesta equivocada actitud de la majoria d'habitants del Municipi.

Fem punt final a aquestes ratlles, fent vots perquè aquesta tradició essencialment catalana, la de les festes majors, no desaparegui a Sant Adrià de Besòs.

JOAQUIM GRAU I LATORRE.





Una llegenda *

SANT Jaume pot considerar-se l'última revetlla de l'estiu. Les alleluies, auques i arxius ens tramenten records populars d'aquestes festes de carrer en les quals hi regnaven els «llancers, rigodons, polkas, mazurkas i americanes», que constituïen la distracció dels nostres avantpassats.

Dins la nostra fantasia, reviscolem els idil·lis descrits per Antoni Altadill, en mig d'una faceciosa disbauxa d'obrers, artesans i burgesos humils, que s'escandalitzaven amb l'aparició d'aquell ball, que molts recordaran, i que s'anomenava «el dèbil»...

Antigament, a Barcelona, en el carrer de Sant Jaume, per aquesta diada hi havia la fira de melons, fruita tradicional de la festa.

Cal recordar una efemèride històrica: el dia 25 de juliol del 1714, els soldats del maleït Felip V començaren a obrir una bretxa en les muralles de Barcelona.

ESGLÉSIA DE SANT JAUME

Aquesta església està al carrer de Fivaller, a Barcelona. En 1394, va erigir-se en el lloc susdit, una

* Publiquem aquest article degut al seu caràcter folklòric

capella, baix l'advocació de la Santíssima Trinitat, pels jueus conversos del barri del Call. En 1492, foragitats els jueus, fou donada a una comunitat de monges. En 1529 passà als Pares Trinitaris Calçats, els quals, al costat de la capella, hi aixecaren llur convent; la susdita comunitat desaparegué en 1835 i l'edifici fou, successivament, Govern Civil, Alcaldia i Caserna de la Milícia.

La primera parròquia de Sant Jaume existia, en part, als terrenys de l'actual Plaça de la República, venint d'aquí el nom que abans se li donava de Plaça de Sant Jaume.

Segons la llegenda, la imatge de Sant Jaume que es troba en la seva església, fou feta de la mateixa pedra que el sant havia trepitjat en la vella església de la seva advocació.

¿HISTORIA, CRONICA O LLEGENDA?

En el decurs del regnat d'Alfons II (791-842) es manifestà de faisó miraculosa el sepulcre de Sant Jaume, a Compostela, en l'any 808.

L'historiador Teodor Baró, diu:

«Sin la fe no se comprende la epopeya de la
»Reconquista, única en el mundo. Y avivó la piedad,
»el descubrimiento del apóstol Santiago (o San Yago,
»o San Jaime), invocado en los combates y patrón de
»España. Dijéronle a Alfonso II «El Casto» que en
»un bosque veíase de noche un vivo resplandor,
»hallándose en el mismo, una ermita y en ella, un
»santo cuerpo incorrupto con evidentes señales de
»ser el del apóstol Santiago. Acudió Alfonso II,
»adoró al santo, mandó levantar una iglesia y comu-
»nicó la feliz nueva al Papa y a los monarcas
»extranjeros». (Sic).

En el regnat d'Ordonyo I, rei d'Astúries i de Lleó (anys 850-866), amb l'ajut de l'Apòstol, es guanyà als

sarraïns la batalla de Clavijo. En agraïment se li féu el «*voto de Santiago*» que consistia en una almoïna a l'església de Compostela, com un tribut de la millor mesura del millor pa i del millor vi. Aquell vot fou anul·lat per les Corts de Càdiç.

Val a dir, però, que hem trobat una gran divergència d'opinions entre els historiadors consultats, car mentre uns diuen que el fet exposat succeí en el regnat d'Alfons II, altres diuen que ocorregué l'any 844, sots el regnat de Ramir I de Lleó.

No ens interessa, però, ara com ara, esbrinar la veritat històrica, i la data d'aquell succés. Això pertany a la Història d'Espanya, i nosaltres ens limitem a ressenyar la de Catalunya.

Direm, doncs, per tancar aquest capítol, que Sant Jaume era germà de Sant Joan Evangelista; que va venir a la Península Ibèrica a predicar, i que tingué set deixebles coneguts pels Barons Apostòlics.

RAMON BOTEY I OROBITG.

(De «Els Amics del Folklore de Catalunya»).



Dues preguntes

Tu que ets tan espavilat
¿podràs dir-me en què s'assemblen
quatre pessetes en plata
i un parell nou d'espardenyes?

(En què es gasten).

¿Qui es va menjâ el gall de la Passió,
que era de ferro? Ho saps tu minyó?

(El rovell)

La Guspira.

PERIÒDIC COMARCAL — SORTIRA CADA MES

Any II

Subscripció anual
4 pessetes

Morell, Abril de 1929

Direcció i Redacció
Constitució, 2

Núm. 16

POEMES DEL CAMP

Està ja totalment enllestit i dintre pocs dies s'haurà ja repartit per les llibreries i pels subscriptors el primer volum de les nostres edicions. Dificultats d'impressió han motivat el seu retard excessiu, però a la fi ens trobem amb l'exemplar als dits, i ens complaem a oferir-la a la comarca.

No fóra l'hora apropiada per escatir-ne la vàlua ni de fer uns bons auguris d'èxit. A part, però, de la valor general de l'obra—que nosaltres creiem sincerament positiva—i sobre la qual els crítics tenen la paraula, ens escaurà avui de parlar d'una altra valor de no menys importància per a nosaltres: la seva valor comarcal.

La nostra comarca ha tingut la sort de produir una bona llista d'escriptors excel·lents, fortament informats per l'espectacle del nostre Camp. Alguns d'ells han donat a les lletres catalanes obres diverses, marcades amb l'empremta inconfusible de la nostra terra i de les nostres coses. Però de totes maneres, amb empremta o sense, ens trobem que totes aquestes obres estan dispersades en editorials i biblioteques varies, ingressant al concurs general literari de Catalunya en llocs més o menys destacats; i amb un bon efecte d'escriptors nascuts a la comarca, amb obres d'innegable vàlua comarcal i humana, produïdes o de possible producció, no posem cap petita biblioteca completament nostra, cap col·lecció sistemàtica de veritables obres comarcals.

En emprendre'ns les «Edicions LA GUSPIRA», ara iniciades amb l'aparició de «Poemes del Camp»,

entre moltes altres, hem tingut l'aspiració d'aportar el nostre esforç i la nostra iniciativa a omplir parcialment aquest buit. L'obra elegida per començar, «Poemes del Camp», té sota aquest aspecte una doble importància. En la seva confecció han intervingut dos temperaments amb un fort esperit terral, profundament emocional per les nostres coses, el nostre paisatge i els nostres costums, amb una aguda sensibilitat, afuada potser

encara per la distància. Un selvatà del Camp, poeta, i un riudomenc, dibuixant, separats de nosaltres i entre si, desconeguts l'un de l'altre, s'agermanen a través de la visió vibrant i acolorida del Camp en un conjunt perfecte per a produir una obra extraordinàriament nostra.

Per altra banda, aquestes edicions vénen a ésser un nou camí obert a la reconquesta de la consciència comarcal que constitueix la totalitat del programa que ens dugué a actuar.

A «Poemes del Camp» seguiran altres volums no menys notables en aquest sentit. Com a imminent podem anunciar el volum de «Gent del llamp i més gent del llamp», aplegament de contes i narracions del nostre Camp, unes editades anteriorment i esgotades, d'altres inédites. El nom de Josep Aladern és un prestigi prou fort, sobretot entre la generació passada, perquè ens calgui parlar d'ell. A la seva obra en seguiran d'altres si la gent del nostre Camp sap respondre com esperem.

En el nostre esforç inlaasable per al redreçament de la nostra comarca cap camí ens semblava excessivament aspre, ni cap sacrifici massa dur.



Un dels dibuixos que il·lustren «Poemes del Camp».

Nostre Premsa «LA GUSPIRA»

AQUESTA publicació es guanyà un nom per la seva intensitat literària i per les campanyes en pro dels interessos de Morell i rodalia.

El primer número portava data de gener del 1928, amb el subtítol «Periòdic comarcal. Sortirà cada mes». Escrit en català i amb bona presentació tipogràfica, tractava de qüestions agrícoles, comarcals, educatives, literàries, etc. Constava cada número de dotze planes, a dues columnes. La Redacció i Administració estaven instal·lades al carrer de la Constitució, número 2. La subscripció anual, costava 4 pessetes. El tamany era de 39 X 27'5 centímetres.

JOAN TORRENT.

Un enterrament a l'any 1840

IMAGINEM-NOS un carrer d'aquella Barcelona de la primera meitat del segle passat; vulgarment dit avui, un carreró del nostre casc antic, posem per cas, l'actual carrer de Moncada, que, d'aleshores ençà, poc ha variat la fesomia.

Transportem els nostres ulls en aquella època; mirem el carrer. Avui, per nosaltres acostumat a lesavingudes modernes, té un aspecte esquifit i enyoradiç, però, malgrat això, és el mateix de llavors; a banda i banda, les mateixes cases, carregades d'escuts, emblemes i altres incrustacions gòtiques, i les pedres madurades i envellides per la pàtina del temps.

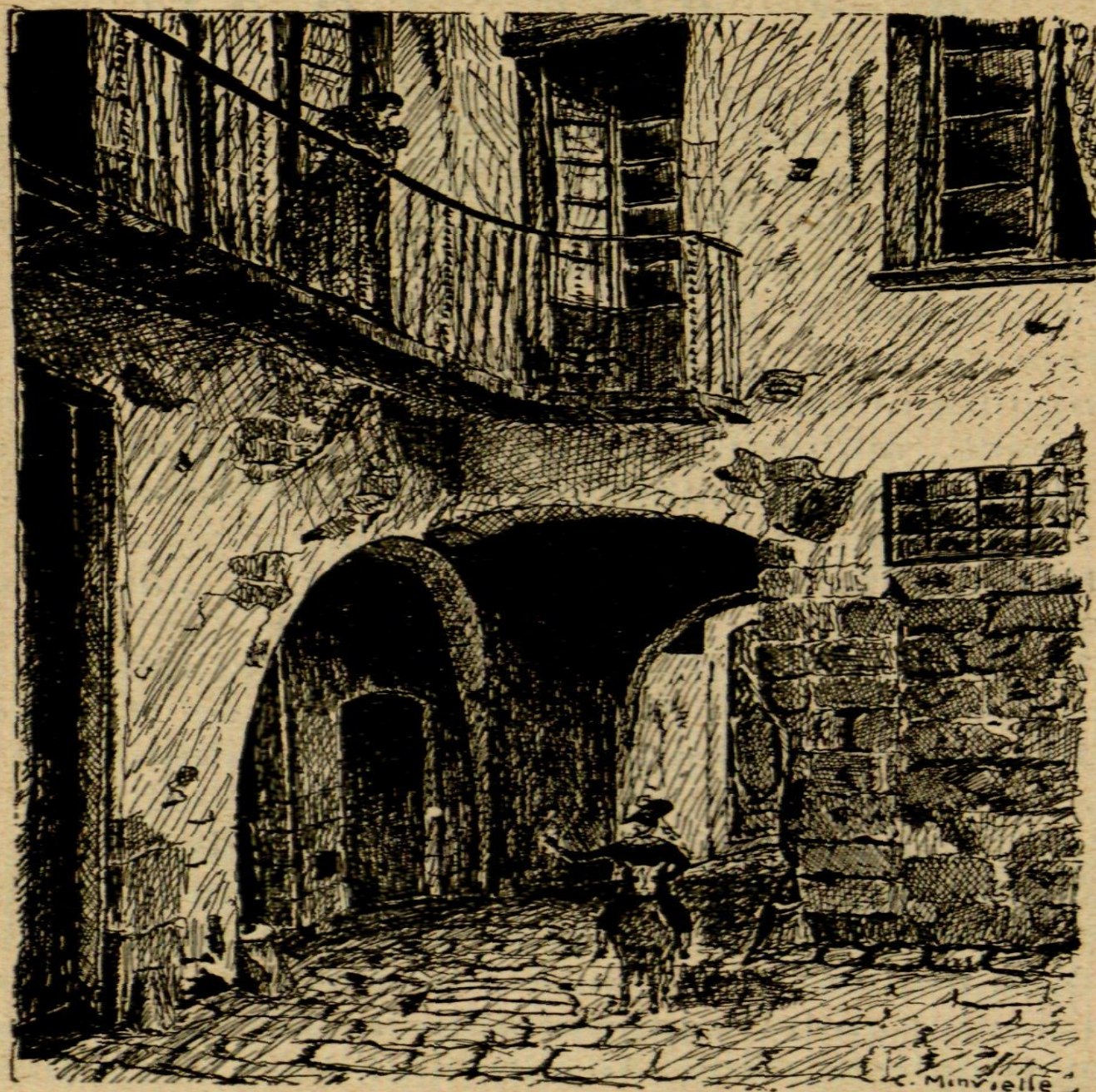
Es un dia al matí, acabem de llegir al «Brusi» un anunci mortuori, el difunt és al carrer de Moncada; no hi ha advertit el número de la casa, però, tant se val, sense preguntar un hom hi troba prou.

Ara, penetrem al carrer, per la part de la placeta de Moncada, o sia pel cantó de Santa Maria del Mar. Amunt i avall transita gent, gent com la d'ara, és clar, però no pas de vestidures; els homes, van indumentats d'acord amb la moda establerta; uns usen el gambeto o paletó; altres, la cota o el frac; uns i altres, pantalon llarg i estret ajustat a les sabates, i barret de copa; els obrers porten unes bruses o «xaquetes».

Encara s'hi veu algun vell rampellut, que no ha volgut deixar els calçons cenyits al genoll, la típica jupa i el barret de tres pics acomodat damunt perruca empolsada.

Les dames, les veiem lluint totes aquelles vestimentes, que ja han passat a la història, com són: els

vestits llargs volantejats dels peus amb artístiques valones de puntes, graciosos xals i corbates al coll, mànegues ajustades, sabates de galgues amb llargues cintes encreuades als turmells i capells farcits de flors i plomes.



També, alguna dama extremada, llueix la nova moda del mirinyac, que comença ja a imposar-se.

Hem dit, més amunt, la gent transita, guardant, però, un silenci sepulcral, que és trencat de tant en tant, per una veu de gorja segura, que un home ensellat en una mula, va llançant calmosament.

La presència d'aquest home, dona a conèixer que

el mort és un «devot confrare» i, per cert, de categoria nobiliària, car, si fos un plebeu, aniria a peu.

Aquest home és simplement «l'andador» d'una germandat a què pertanyia el difunt, el qual, indumentat amb una túnica negra, coll blanc de valona i barret de teula, recorre el barri parroquial anunciant la nova de la mort del confrare, i, de la manera explicada, es va aturant, sorolleja una grossa campana que duu, i amb una veu gruixuda, diu: «Devots confreres i confreraesses de l'orde de sant (ací nomena el nom del sant o santa), per caritat, direu un Parenostre i una Avemaria, per l'ànima del nostre germà, qué ha pasat a millor vida». El públic molt devotament resa, i «l'andador» segueix la seva via.

Ja som a mig carrer; la casa on hi ha el mort, es veu prou; els balcons i finestrals estan endolats; era costum en aquells temps, quan es moria un, anar la família a Casa la Caritat, on deixaven uns cortinatges i domassos negres, per ésser col·locats a les obertures de part del carrer de la casa, i, d'aquesta faisó, la gent, en passar, s'adonava que allí hi havia un mort, i pronunciava un «Déu l'hagi perdonat».

L'enterrament està a punt de realitzar-se; la clerecia és ja a la casa del difunt, i, davant per davant del cos present, canta les absoltes; a poc, dos fossers s'enduen escales avall la mortalla amb el corresponent bagul, i, en ésser al carrer, és col·locat el mort damunt d'un baiard; a pes de braços se'l condueix a l'església, i d'allí al cementiri; darrera hi va un home amb una taula per a sostenir el fèretre, quan els portants volen descansar.

Acompanyen el cadàver, ultra els representants eclesiàstics, i familiars i amics, un seguici de «gent d'oració», que va tot el camí resant devotament pregàries per la salvació de l'ànima del finat, tanquen la fúnebre comitiva, un esplet de «dones ploroses» que durant el curs de l'enterrament, no paren de

llançar clams de pena, acompanyats de desconsolats plors, que, juntament amb la vestimenta negra i tapades de cara amb llargs mantells, són la nota enternidora de l'enterrament.

El seguici, després de passar per l'església i escoltar una llarga cadena d'absoltes, continua camí del cementiri de l'Est, avui conegut per «cementiri vell».

Arribats al fossar, en presència dels acompanyants, el difunt rep la corresponent sepultura. En aquest moment la «gent d'oració» intensifiquen llurs resos; els amics, mormolen paraules de consol per als familiars, i aquests, ploren; però pot més encara el plor estrident de les «dones ploroses» que converteixen aquell terror mortuori en una veritable «vall de llàgrimes».

Aquests eren els costums que s'estilaven en els enterraments, prop d'un segle enrera.

ANTONI FLOTATS.



Dues preguntes

Tu que d'agut dónes prova:

¿Saps en què s'assembla un riu
a una peça de roba?

(En què té vores).

Endevina, endevinalla:

què fa el pa quan algú el talla?

(Disminueix).

UNB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General



El Pasteral. - Vista de la presa
i central elèctrica.

El Pasteral

Es tracta d'un petit nucli de població compost de sis edificis bastits al llarg de la carretera de Sant Joan de les Abadesses a Olot i Santa Coloma de Farners.

Forma part del districte municipal de La Celler de Ter, de la qual població es troba situada a l'oest-nord-oest i a cosa de dos quilòmetres de distància.

El riu Ter, que passa a pocs metres del poblat, ens ofereix en aquest indret un espectacle meravellós. Per un estret pas, obert a través d'ateroses muntanyes, s'escorren joganeres les aigües, per a precipitar-se tot seguit i en ràpida caiguda al fons

d'una deliciosa vall. Sembla que ha estat aquest saltant del Ter o, millor dit, el seu origen, el que ha donat nom al lloc que ens ocupa; com a nota folklòrica consignarem aquest origen, sense respondre, però, de la seva autenticidad històrica ni etimològica.

Segons es diu, en altre temps les aigües del Ter, al seu pas per aquest indret, s'escorrien per un territori planer, però un moviment sísmic de l'escorça terrestre —cosa que no és gens inversemblant si es té en compte la proximitat de la zona volcànica d'Olot— produí un alçament de les terres circumveïnes i, des d'aleshores, les aigües del riu es veuen obligades a circular per un pas de notable elevació. Aquest fet motivà que el lloc fos anomenat *El Pas del Ter Alt* i, per corrupció, *El pasteral* (*Pas-Ter-Alt*).

Els avenços de la vida moderna, amb les seves nombroses exigències, han motivat que aquest saltant fos aprofitat per a produir energia elèctrica i, a l'efecte, hi fou construïda una presa, la qual, si bé no arriba a la grandiositat de la de Camarasa (1), no deixa d'ésser una de les més importants de Catalunya.

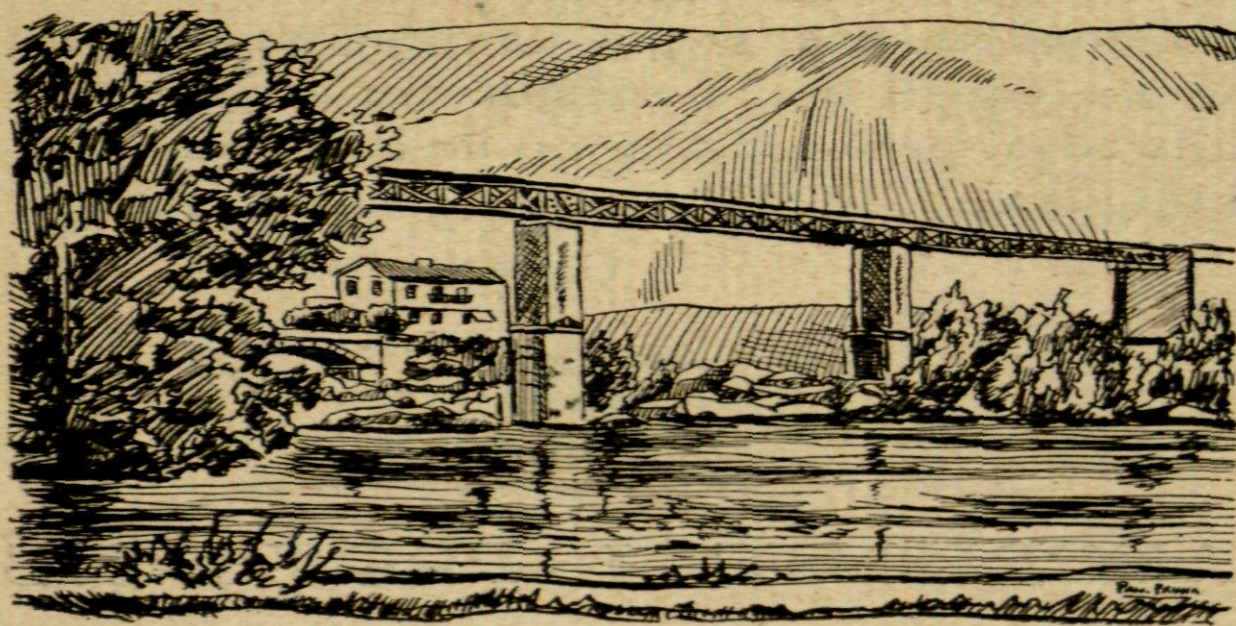
L'embassament d'aquesta presa té una llargària de 154 metres per 20 d'alt i altres 20 d'ample en la seva base. Les seves comportes proporcionen l'aigua amb una capacitat de 13 metres cúbics per segon. Aquesta força hidràulica posa en moviment dues turbines les quals es mouen a una velocitat de 500 revolucions per minut i produeixen, quiscuna, 800 cavalls de força.

La corrent, produïda a la tensió de 4.000 volts, és elevada per mitjà de transformadors a la tensió de 22.000 volts i, en aquesta forma, és transportada a diverses poblacions de la Selva, la Garrotxa i el Gironès.

UMR
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

(1) Vegi's CURIOSITATS DE CATALUNYA, núm. 20, pàg. 7.

Les muntanyes que encerclen la presa estan rublertes de mineral de plom. Es tal l'abundor de galena que hi ha en aquest indret, que els aparells radiofònics no poden funcionar-hi si no posseeixen una potència extraordinària. Un veí del Pasteral ens ha afirmat que per a poder sentir quelcom per T.S.F. es veu obligat a utilitzar —esgarrifeu-vos— un aparell de setze vàlvules. I això no obstant, el plom del



El Pasteral. - Vista del riu Ter amb el pont del ferrocarril d'Olot a Girona i, en segon terme, el pont de la carretera.

(Apunt del natural de Pau Pruna).

Pasteral no és explotable, car no n'hi ha cap filó important, limitant-se l'existència del mineral a petites betes i a claps isolats.

L'únic mineral que en aquell lloc s'explota, és el marbre. N'hi ha unes pedreres bastant abundoses, les quals donen un marbre blanc amb formoses betes negres. No se n'extreuen, però, blocs gaire grossos i, per a donar-li sortida, es veuen obligats a moldre'l, essent aleshores utilitzat per a la fabricació de mosaic i pedra artificial.

La producció forestal del lloc es compon de castanyers, roures i alzines. La major part del territori està, però, dedicada al conreu, essent el blat la més important de les seves produccions.

Malgrat la poca importància demogràfica de poblat, l'establiment de la central elèctrica motivà que la companyia del ferrocarril d'Olot a Girona —la qual línia creua el Ter al davant mateix de la presa mitjançant un atrevit pont de ferro— establís el baixador del Pasteral.

Segons se'ns ha comunicat, no gaire lluny del poblat, fou descoberta una cova neolítica, de la qual uns excursionistes n'extraguieren diversos cranis i vàries eines de sílex. Degut a la precipitació amb què visitàrem aquell lloc, no poguérem arribar-nos a la susdita cova, però pensem fer-ho a la primera ocasió que tinguem.

GABRIEL NOGUÉS PAHÍ.



AFORISMES I PROVERBIS

El teu mal passar procura,
que el temps tot ho cura.

Sempre he sentit a dir,
que qui mata ha de morir.

No facis mal ni a un mosquit,
puix no hi ha enemic petit.

Del bé al mal no hi ha un cant reial.

Del mal que faràs, te'n penediràs.

Qui cara veu, cara honra.

El pare músic, el fill ballador.

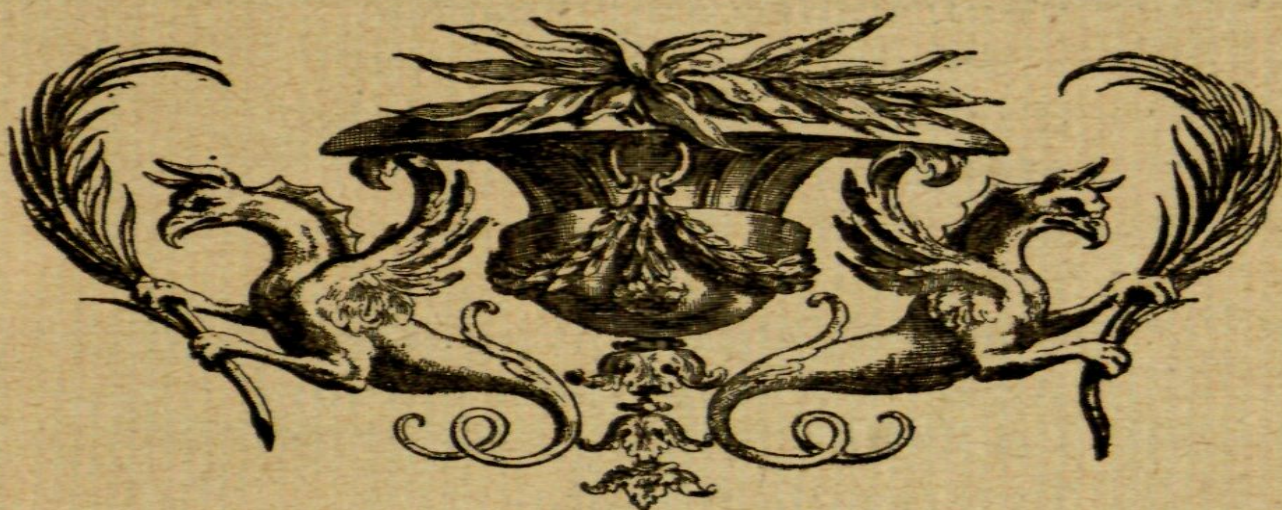
Molt és bon jutge qui tost entén i tard jutja.

Tothom vol la justícia, mes no per casa seva.

La llibertat és mitja vida.

Entre lladres no es perd res.

Llengua muda, mai no fou abatuda.



El darrer cant de revetlla *

VINGUÉ i passà Sant Joan...
Passà i se n'anà Sant Pere...
Sol̄s manca per festejar
Sant Jaume, que és la darrera...

* * *

Nit serena...!

Mil espurnes de foguera
trenquen la negror del cel,
i entorn d'ella la quitxalla
entona mil cants de mel.

Toquen hores...

Un tros lluny les fadrinetes
tot rient amb illusió
pugen corrents a la cambra
i en cremen tres escardots:
i després de batejar-los
amb tres noms de tres xicots
a sota del llit els tiren
esperant... que facin flor!
(Aquell dels tres que floreixi
serà el nom del seu xicot).

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

* Aquesta poesia, composta pel número corresponent a la setmana de Sant Jaume, la publiquem ara, malgrat haver passat l'oportunitat.

Els fadrins, no tan maniàtics,
s'entretenen amb «coets»,
«correcames» i «petardos»
d'aquells que treuen el fred.
Més enllà hi veureu l'avi
assegut en un banquet
mentre s'acaba la «coca»
i recorda els temps aquells...
Aquells temps, quan era jove
i era fadrí com aquests,
i voltava la foguera
al so de cants i xiulets...
Quantes coses que recorda
al sentir aquest nou jovent...!

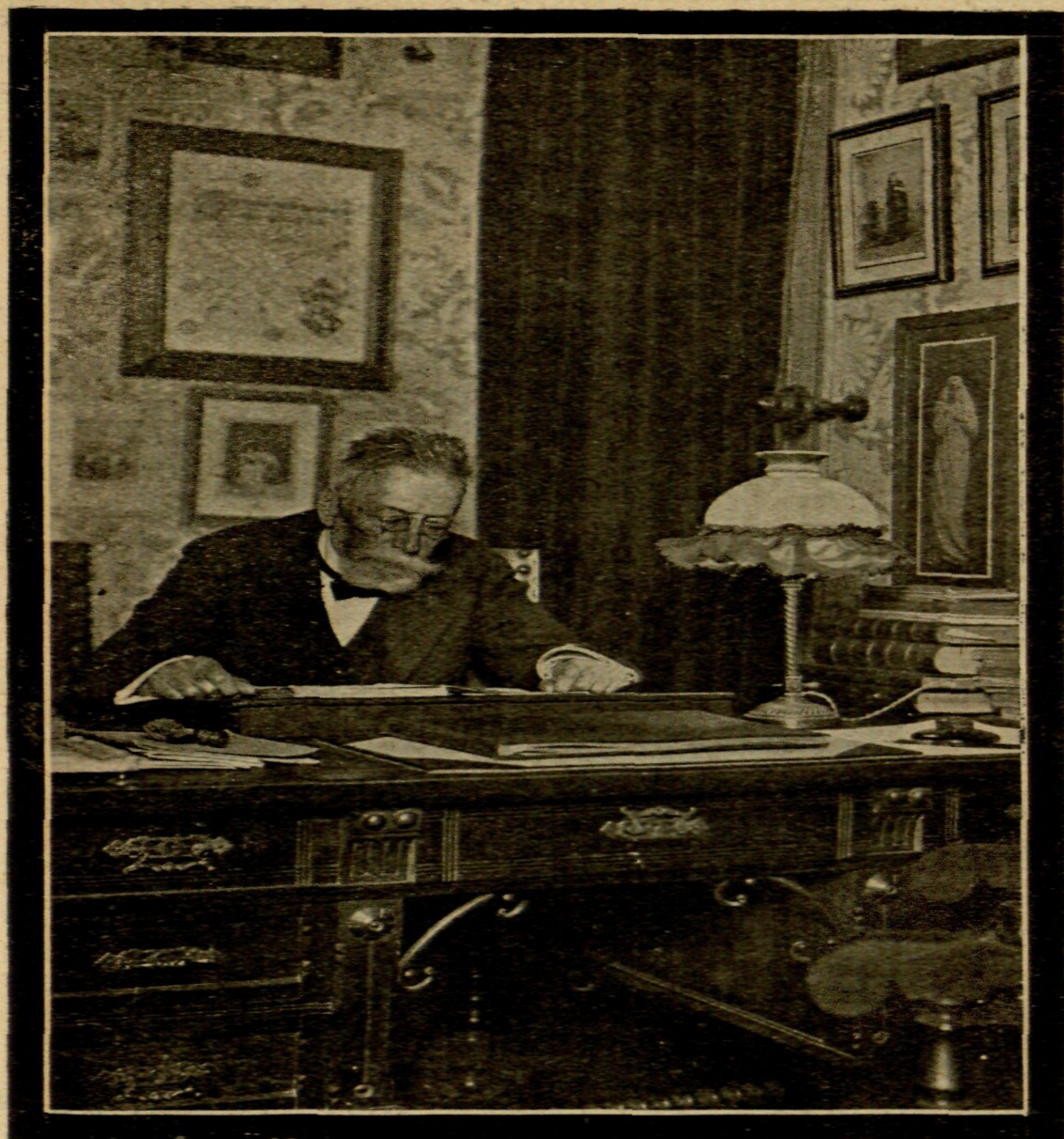
No diu res...

Però mentre les flames
dansen la dansa inconscient,
sense voler fan que brillin
com dues flametes més
dues llàgrimes que llisquen
per el rostre del vellet
que recorda amb melangia
aquells temps de jovincel.

* * *

Canteu i danseu, quitxalla!,
danséu, noies i jovent!,
les revetlles ja s'acaben...
Hi serem tots l'any que ve?...

MARIA MERCÉ AGUILAR VENTURA.



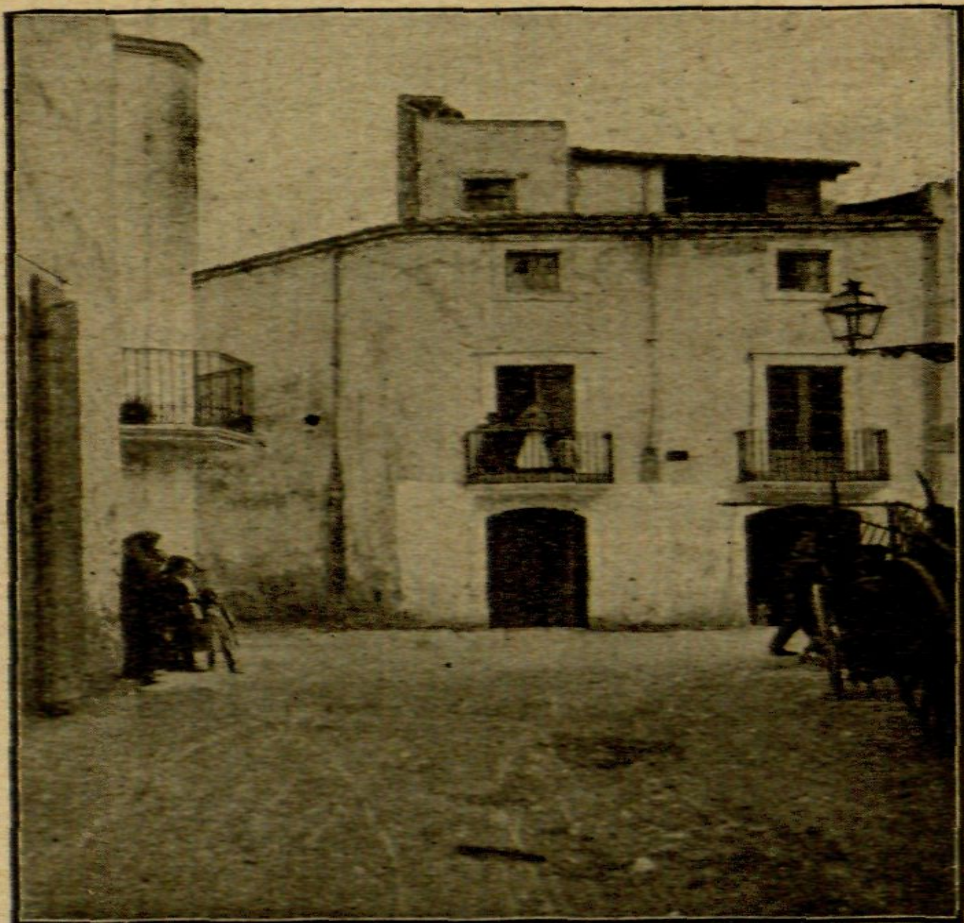
Angel Guimerà al seu despatx.

CATALANS NOTABLES

Angel Guimerà i Jorge

AMB tota propietat se l'anomena Poeta nacional de Catalunya. I, veritablement, així és considerat, per haver sabut reflectir fidelment l'ànima popular de la terra catalana, recollint llur essència, desitjos i entusiasmes.

Aquest poeta i dramaturg, si bé és cert que materialment no va néixer a la nostra Pàtria, doncs fou nat a Santa Creu de Tenerife (Canàries), el dia 6 de maig del 1849, el seu pare era català, natural del Vendrell (Tarragona), el qual, dedicat al negoci de vins, estava establert a l'esmentada ciutat, havent contret matrimoni amb una natural d'aquella illa.



Casa de l'Angel Guimerà, al Vendrell.

Poc després d'ésser casat i haver nascut llur fill Angel, sentint l'anyorança de la terra nadiua, liquidà el negoci de vins que tenia a Santa Creu de Tenerife, i retornà a Catalunya, junt amb la seva muller i el seu fill, que escassament comptava set anys d'edat.

Encara que residia a la seva casa pairal del Vendrell, on acabà Angel la seva infantesa, passava també temporades a Barcelona.

Estudià al col·legi dels pares escolapis de la ciutat comtal; mes, com sia que el seu pare estava delicat de salut, després de tres anys, va treure'l del col·legi, posant-lo al seu costat, perquè l'ajudés en el

negoci. Fou aleshores quan començà a fer versos.

La primera poesia que publicà fou al setmanari català *La Gramalla*, i seguí col·laborant-hi, de manera que en 1872, quan després de la mort del seu pare, fixà el domicili a Barcelona, al costat de la seva mare, el seu nom ja era conegut.

En 1875 es presentà per primera vegada als Jocs



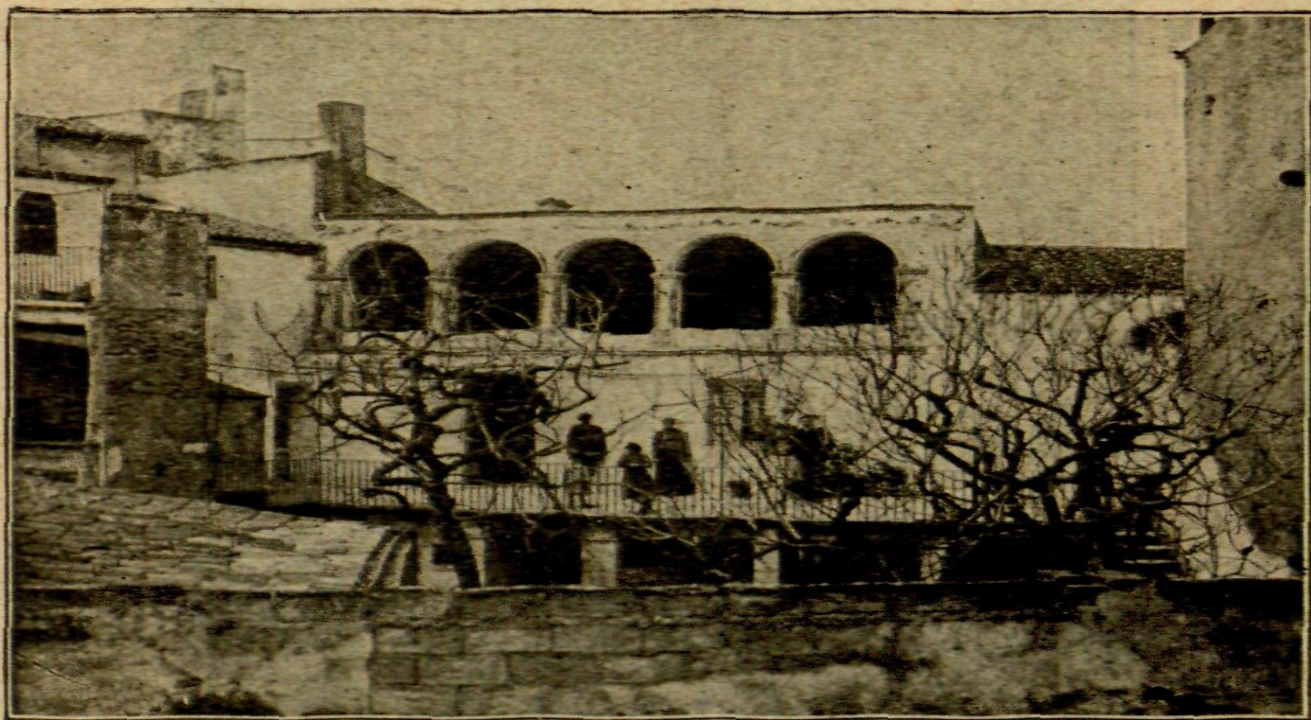
Cambra de la casa de l'Angel Guimerà, on aquest va escriure «Mar i cel».

Florals de Barcelona amb la seva poesia *Indívil y Mandoni*, tema històric que havia d'inspirar-li, més tard, una tragèdia de tres actes. Dos anys després, obtingué la flor natural en dit certamen, per la seva poesia *Cleopatra*; en 1877 va assolir el títol de Mestre en Gai Saber, per haver obtingut els tres premis reglamentaris per les seves admirables poesies, *L'any mil*, *El darrer plant d'En Claris* i *Romiatge*. Aquesta triple victòria és un cas únic, fins al present, en els annals dels Jocs Florals barcelonesos.

A la publicació quinzenal literària *La Renaixensa*, convertida en diari més endavant, Gimerà hi publicà

la majoria de les poesies de la seva joventut, entre el temps de 1872 a 1886. Al segon any de publicar-se aquesta revista, o sigui des del 1872, en fou el director.

A l'any 1874 començà la seva activitat política, entrant a formar part de l'entitat catalanista *Jove Catalunya*, assolint, Guimerà, un sorollós triomf, a l'entronitzar en 1895 la llengua catalana en una enti-



Galeria i part de darrera de la casa d'Angel Guimerà.

tat cultural de la importància de l'Ateneu Barcelonès, llegint el seu discurs presidencial en català i tractant, precisament, de la llengua catalana.

Les seves tres magnífiques poesies històriques són: *El cap de Josep Moragas*, *La fi del Compte d'Urgell*, i *En la mort de Joan II d'Aragó*.

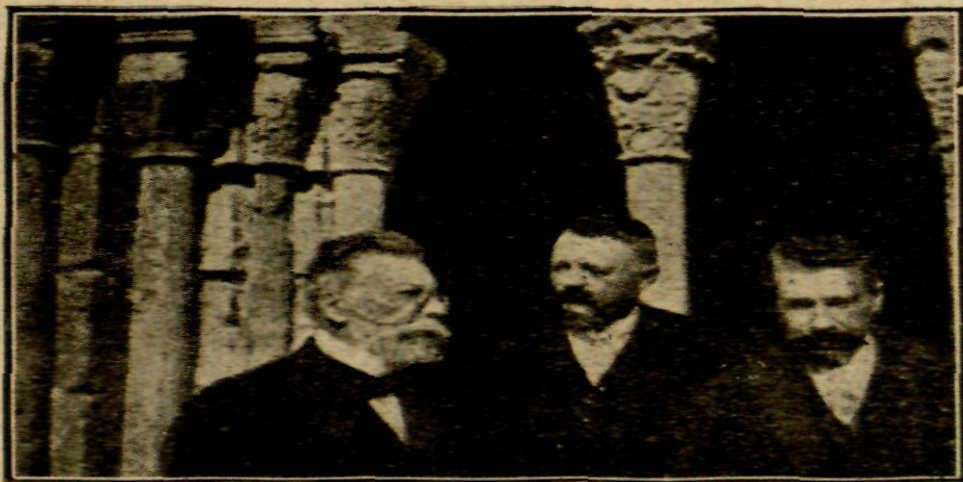
En 1887 publicà el seu primer llibre de poesies, i el segon en 1920.

Guimerà no es decidí a escriure per al teatre fins ja passada la joventut, o sigui, quan tenia dominat l'art. La seva primera tragèdia en vers, titulada *Gala Plàcidia*, la va escriure en 1879, quan tenia trenta anys; la segona fou en 1883, titulada *Judith de Welp*. Seguiren a aquestes obres *El fill del rei* i *Mar i cel*, que es varen estrenar, respectivament, en 1886 i 1888. Després n'escriví moltes d'altres.

Maria Rosa i Terra baixa són les seves dues millors obres; la segona fou traduïda a molts idiomes.

La dramaturgia de Guimerà, amb una simplicitat de llenguatge assoleix els més sorprenents resultats. Llurs personatges són d'un realisme acabat, exempts d'efectivismes i falsetats.

Són també drames seu: *Mossèn Janot*, *La farsa*, *La filla del mar*, *Arran de terra*, *La Pecadora*,



Angel Guimerà, a Poblet, amb el senyor Hagberg, de Noruega, delegat de l'Institut Nobel (al mig), i en Lluís Via.

Aigua que corre, *Sol solet...*, *L'aranya*, *Jesús que torna*, *Joan Dalla*, etc.

S'ha de remarcar el seu famós monòleg *Mestre Olaguer*, estrenat en 1893.

Moltes de les obres de Guimerà han estat traduïdes a l'espanyol i representades per quasi totes les companyies dramàtiques a Espanya i Amèrica llatina.

Ens referim ara a un episodi d'emoció popular: l'homenatge que se li tributà el maig del 1909, data en què el poeta complí els seixanta anys de vida. Catalunya entera va retre un homenatge d'admiració i de veneració al seu gran poeta nacional; els simpatitzants de Guimerà, editaren un llibre amb el títol de *Glorioses*, vàries de les seves poesies i narracions; i la ciutat de Barcelona el va declarar fill adoptiu. Com a recordança d'aquest homenatge, va encunyar-se una artística medalla.

Va morir a Barcelona, el 18 de juliol del 1924. Respectant la seva voluntat, a l'enterrament no hi hagué presidència oficial i fou humil, però es formà

una magna manifestació de tota classe d'estaments socials que assistí al seu enterrament, constituint una multitud tan immensa, que bé pot dir-se que hi era el poble de Barcelona en massa, el qual desfilà durant hores enteres per davant del seu cadàver.

En març del 1925, per iniciativa del «Casal Català» de Madrid, va celebrar-se a aquella capital un acte necrològic a la memòria de Guimerà.

Actualment hi ha constituïda a Barcelona una Comissió pro Monument a Guimerà, el qual serà instal·lat a la plaça formada per l'encreuament de l'Avinguda del Tibidabo, carrer de Balma i passeig de Sant Gervasi.

MIQUEL CODINA I FARRÉ.



En el dotzè aniversari de la mort d'Angel Guimerà

A la posta ha anat el sol,
ja no canta el rossinyol
amb sa dolça melodia,
tot un poble va de dol
i plora amb greu desconsol
per l'ànima que vivia.

Oh, gran mestre Guimerà,
oh, poeta i cantor
de la serra i del pla;
vostres cants amb amor
vibrants surten del cor
del poble català.

JOSEP SANLLEHÍ.

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

AQUEST NÚMERO HA PASSAT PER LA CENSURA
